Lietas arhīva Nr. A42-00784-22/28
ECLI:LV:ADRJRIT:2022:0309.A420242221.4.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2022.gada 9.martā

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnese Kristīne Kalvāne,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ (*/pers. A/*) pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, ar kuru /pers. A/ tiktu atlīdzināti mantiskie zaudējumi par juridisko pakalpojumu saņemšanu 3075 *euro*, izdošanu un mantisko zaudējumu 450 *euro* atlīdzināšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – dienests) Muitas pārvaldes amatpersonas 2021.gada 6.maija lēmumu Nr.26380000100921-2 administratīvā pārkāpuma process lietā Nr.26380000100921 izbeigts, jo pieteicēja /pers. A/ darbībās netika konstatēts pārkāpums, kas ir paredzēts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 190.[15] pantā.

Dienestā 2021.gada 5.maijā saņemts pieteicēja pārstāvja iesniegums, kurā lūgts atlīdzināt zaudējumus par saņemto juridisko palīdzību 3300 *euro*, kas sniegta pieteicējam administratīvā pārkāpuma lietas Nr.26380000100921 ietvaros.

Ar dienesta 2021.gada 7.septembra lēmumu Nr.31.1-22.11/22.11/9350 (turpmāk – Lēmums) pieteicējam atlīdzināti zaudējumi par juridisko palīdzību 225 *euro*, savukārt iesniegums atlīdzināt zaudējumus par saņemto juridisko palīdzību 3075 *euro* noraidīts. Lēmums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[1.1] Pieteicējs saņēma juridisko palīdzību sakarā ar dienesta pieņemto lēmumu par administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšanu Nr.26380000100921-1, kā rezultātā pieteicējam radās izdevumi (zaudējumi). Muitas pārvalde konstatēja, ka iesniedzēja darbībās nav konstatēts pārkāpums, kas paredzēts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 190.[15] pantā un administratīvā pārkāpuma lietu izbeidza. Tādējādi lietā konstatējama cēloņsakarība starp lēmumu un izdevumiem par juridisko pakalpojumu saņemšanu. Līdz ar to pastāv Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma (turpmāk – Kaitējuma atlīdzināšanas likums) 5.panta 1.punkta "a" apakšpunktā noteiktais tiesiskais pamats zaudējumu atlīdzināšanai administratīvā pārkāpuma lietas Nr.26380000100921 ietvaros.

[1.2] Saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 22.decembra noteikumu Nr.1493 "Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības apjomu, samaksas apmēru, atlīdzināmajiem izdevumiem un to izmaksas kārtību" (turpmāk – noteikumi Nr.1493) 28.1.apakšpunktu iesniedzējam ir atlīdzināmi 50 euro par 2021.gada 5.maija iesnieguma par nodarīto zaudējumu kompensāciju sagatavošanu.

Saskaņā ar noteikumu Nr.1493 28.3.apakšpunktu pieteicējam ir atlīdzināmi 175 euro par 2021.gada 1., 11., divu 14., 26. un divu 28.aprīļa paskaidrojumu/iebildumu sagatavošanu.

Noteikumu Nr.1493 30.punkts paredz, ka 28.1., 28.2., 28.3., 28.4., 28.5. un 28.6.apakšpunktā minētais samaksas apmērs ietver juridiskās palīdzības sniedzēja juridisko konsultāciju, sastādot procesuālo dokumentu. Tādējādi atsevišķi minētie izdevumi netiek atlīdzināti.

Savukārt attiecībā uz izmaksām par iepazīšanos ar lietas materiāliem, tiesu praksi un normatīvajiem tiesību aktiem, dienests norāda, ka minētās kategorijas izdevumi nav uzskatāmi par atlīdzināmiem noteikumu Nr.1493 izpratnē.

[2] Nepiekrītot Lēmumam daļā, ar kuru noraidīts iesniegums atlīdzināt zaudējumus par saņemto juridisko palīdzību 3075 *euro*, pieteicējs vērsās tiesā ar pieteikumu. Pieteikumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[2.1] Pieteicēja pārstāvis 2021.gada 12.aprīlī dienesta Nodokļu un muitas policijas pārvaldē iesniedza lūgumu par administratīvā pārkāpuma lietas izbeigšanu. Ja lieta uzreiz būtu izbeigta, nekādi papildu izdevumi pieteicējam nebūtu radušies. Taču amatpersonas lietu virzīja tālāk, radot pieteicējam papildu izdevumus saistībā ar juridiskās palīdzības saņemšanu.

[2.2] Arī 2021.gada 14.aprīlī, kad Muitas pārvaldes juridiskās un procesu uzraudzības nodaļas vadītājai tika iesniegts tāds pats lūgums par administratīvā pārkāpuma lietas izbeigšanu, lietu varēja izbeigt, taču tas netika izdarīts.

Pieteicējs nav atbildīgs par to, ka amatpersonas apzināti virza procesu, kas ir izbeidzams.

[2.3] Visas veiktās darbības un patērētais laiks tika norādīts zvērināta advokāta rēķinā Nr.29/1-04.21, kas bija pievienots pielikumā pieteicēja 2021.gada 5.maija iesniegumam. Neskatoties uz to, dienests 2021.gada 9.jūnijā pieprasīja pieteicējam iesniegt dokumentus un informāciju, kas atkārtoti iesniegti 2021.gada 29.jūnijā.

Pieteicējam nav izprotama dienesta rīcība, jo visa informācija par kriminālprocesu bija dienesta rīcībā un tas to varēja iegūt. Dienests varēja novērst izdevumu rašanos pieteicējam, taču nekas netika darīts.

[2.4] Lūgumā par tiesāšanās izdevumu 450,00 *euro* piedziņu tiek ietverti visi juridiskās palīdzības sniegšanas darbību veikšanai aprēķinātie izdevumi, proti, prasības pieteikuma sagatavošana (neskaitot iepazīšanos ar apjomīgo Lēmuma tekstu, tā analīze), kas aizņēma trīs stundas.

[3] Dienests rakstveida paskaidrojumā pieteikumu uzskata par nepamatotu un lūdz to noraidīt, atsaucoties uz Lēmumā minētajiem argumentiem, papildus paskaidrojot turpmāk minēto.

[3.1] Dienests atsaucas uz Administratīvā procesa likuma 59.panta pirmo un otro daļu un norāda, ka, pieņemot lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā, dienestam bija tiesisks pamats veikt papildu darbības lietas apstākļu izvērtēšanai, attiecīgi lūgt pieteicējam iesniegt dokumentus.

[3.2] Par tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu dienests norāda, ka, lemjot par juridisko pakalpojumu izmaksu atlīdzināšanu, ir jāpiemēro Ministru kabineta 2011.gada 8.novembra noteikumi Nr.859 "Noteikumi par privātpersonai atlīdzināmo juridiskās palīdzības izmaksu maksimālo apmēru". Pieteicējam jāsniedz tiesai detalizēts sniegto pakalpojumu apraksts, kā minētie izdevumi ir attiecināmi uz izskatāmo lietu, un pamatojums šādus saņemtos pakalpojumus iekļaut pieteikumā par zaudējumu atlīdzināšanu saistībā ar izmaksām par saņemto juridisko palīdzību.

Motīvu daļa

[4] Lietā ir strīds par to, vai pieteicējam ir atlīdzināmi izdevumi par juridisko palīdzību pilnā apmērā, ko viņš ir samaksājis zvērinātam advokātam administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanas laikā.

Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 5.panta 1.punkta a) apakšpunkts noteic, ka privātpersonai ir tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu, ja spēkā stājies lēmums par administratīvā pārkāpuma lietvedības izbeigšanu sakarā ar to, ka nav bijis notikuma vai tajā nav administratīvā pārkāpuma sastāva.

Konkrētajā gadījumā administratīvā pārkāpuma lietvedība izbeigta, jo pieteicēja darbībās nav konstatēts administratīvā pārkāpuma sastāvs. Līdz ar to pieteicējam ir tiesības saņemt atlīdzinājumu par zaudējumiem, kas viņam radušies administratīvā pārkāpuma lietvedības laikā. Par šo strīds lietā nepastāv, jo dienests jau ir atlīdzinājis pieteicējam izdevumus par juridisko palīdzību, aprēķinot zaudējumu atlīdzinājuma apmēru saskaņā ar noteikumiem Nr.1493.

Kaitējuma atlīdzināšanas likuma 10.panta trešā daļa noteic, ka zaudējums aptver arī izmaksas, kas saistītas ar juridisko palīdzību. Izmaksas par juridisko palīdzību un ar to saistītajiem izdevumiem atlīdzina atbilstoši normatīvajos aktos par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības samaksu kriminālprocesā noteiktajiem veidiem un apmēram.

Likumā minētā valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības atlīdzinājuma veidi un apmērs ir noteikti noteikumos Nr.1493. Šo noteikumu 8.punkts noteic, ka valsts nodrošina šādu juridisko palīdzību kriminālprocesā: procesuālā dokumenta sastādīšanu pirmstiesas procesa un tiesvedības stadijā (8.2.apakšpunkts) un pārstāvību un aizstāvību pirmstiesas procesā un tiesas sēdē (8.3.apakšpunkts). Savukārt noteikumu 28.punkts noteic apmēru, kādu juridiskās palīdzības sniedzējam valsts maksā par juridisko palīdzību vienai personai kriminālprocesā.

Dienests pieteicējam ir atlīdzinājis juridiskās palīdzības izdevumus par kaitējuma atlīdzinājuma pieteikuma sagatavošanu, kā arī par septiņiem iesniegumiem, ko advokāts ir sagatavojis administratīvā pārkāpuma lietvedības izskatīšanas laikā.

Noteikumu Nr.1493 28.1.apakšpunkts noteic, ka par rakstiska pieteikuma sastādīšanu par radītā kaitējuma kompensāciju cietušajai personai izmaksā kompensāciju 50 *euro*, bet 28.3.apakšpunkts noteic, ka par tāda dokumenta sastādīšanu, kas nepieciešams lietas iztiesāšanai rakstveida procesā (iebildums vai paskaidrojums) izmaksā kompensāciju 25 *euro*. Savukārt šo noteikumu 30.punkts precizē, ka 28.1. un 28.3.apakšpunktā minētais samaksas apmērs ietver juridiskās palīdzības sniedzēja juridisko konsultāciju, sastādot procesuālo dokumentu.

Tiesību normas neparedz atsevišķi atlīdzināt izdevumus, ko pieteicējs ir lūdzis atlīdzināt, par advokāta darbībām, kas ir saistītas ar iepazīšanos ar tiesību normām un lietas materiāliem pirmstiesas laikā, kā arī par tiesu prakses analīzi līdzīgās lietās un telefona sarunām ar amatpersonām. Tādējādi zaudējumu atlīdzinājuma apmēru dienests ir noteicis atbilstoši tiesību normās noteiktajam, un pieteicējam nav atlīdzināmi izdevumi par juridiskās palīdzības sniedzēja darbībām, kas nav iekļauti noteikumu Nr.1493 8.punktā.

[5] Tiesu praksē ir nostabilizējusies atziņa, ka personas tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par nepamatotu tiesību aizskārumu negarantē, ka personai tiks sniegta pilnīga zaudējumu jeb tai radušos izdevumu atlīdzība, jo atbilstīgs atlīdzinājums ne vienmēr nozīmē izdevumu pilnīgu atlīdzinājumu. Pašu personu nolīgtā samaksa par juridisko palīdzību pati par sevi nav uzskatāma par atbilstīgu atlīdzību, jo tā ne vienmēr ir adekvāta nepieciešamajam un faktiski ieguldītajam darbam. Līdz ar to, lemjot par personai piešķiramā atlīdzinājuma apmēru, ir nepieciešams, no vienas puses, nodrošināt ikviena indivīda tiesības uz zvērināta advokāta palīdzību, no otras puses, saprātīgi un efektīvi izmantot valsts budžeta līdzekļus.

Lai rastu šādu saprātīgu līdzsvaru, noteikumos Nr.1493, nosakot juridiskās palīdzības sniedzējam atlīdzināmās takses apmēru, ir saskaņotas sabiedrības intereses valsts finanšu resursu efektīvā izmantošanā un indivīda intereses un iespējas takses ietvaros saņemt profesionālu juridisko palīdzību. Personas subjektīvai vēlmei saņemt lielāku vai visu izdevumu atlīdzinājumu ir pretnostatāmas valsts objektīvās iespējas nodrošināt tiesvedības sistēmas efektīvu funkcionēšanu, ņemot vērā citu personu tiesības un pieejamos resursus, kā arī vienlīdzīgu attieksmi pret visām personām. Līdz ar to, ciktāl ir vērtējamas personas tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par zaudējumiem, kas radušies saistībā ar nepamatotā tiesību aizskāruma novēršanai nepieciešamo juridisko palīdzību, ir uzskatāms, ka noteikumos Nr.1493 ietvertās atlīdzinājuma takses atzīstamas par atbilstīgu atlīdzinājumu Latvijas Republikas Satversmes 92.panta izpratnē (*Senāta 2013.gada 11.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-316/2013 17.punkts, 2018.gada 24.maija rīcības sēdes lēmuma Nr.SKA-242/2018 6.punkts, 2019.gada 23.septembra sprieduma lietā Nr.SKA-131/2019 7.punkts, 2021.gada 29.janvārī spriedums lietā Nr.SKA-16/2021*).

[6] Pieteicējs norāda, ka gadījumā, ja dienests jau sākotnēji pēc 2021.gada 12.aprīļa iesnieguma saņemšanas būtu to izvērtējis, tad administratīvā pārkāpuma lieta uzreiz tiktu izbeigta un pieteicējam nebūtu radušies visi tie izdevumi, kas viņam bija jāsedz par zvērināta advokāta pakalpojumiem, kamēr norisinājās administratīvā pārkāpuma lietvedība.

Tiesa var piekrist pieteicējam, ka gadījumā, ja dienests būtu ātrāk konstatējis, ka pieteicēja darbībās nav administratīvā pārkāpuma sastāva, lieta būtu izbeigta ātrāk. Šajā gadījumā tas nenotika. Tomēr tas apstāklis, ka lietvedība norisinājās noteiktu laika posmu, pats par sevi nenozīmē, ka pieteicējam ir atlīdzināmi izdevumi par juridisko palīdzību pilnā apmērā.

Saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 1.pantu likuma mērķis ir aizsargāt pastāvošo tiesisko iekārtu, tai skaitā sabiedrības tiesiskās intereses, noteikto pārvaldes kārtību, sabiedrisko kārtību, kā arī, ievērojot personas pamattiesības, nodrošināt efektīvu administratīvā pārkāpuma procesu un panākt tiesisko attiecību taisnīgu noregulēšanu. Līdzīgs tiesiskais ietvars tika noteikts arī Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 1.pantā (zaudēja spēku 2020.gada 1.jūlijā, kad spēkā stājās Administratīvās atbildības likums). Līdz ar to administratīvā pārkāpuma lietvedība ir veicama sabiedrības interesēs. Proti, efektīvs administratīvā pārkāpuma process un tiesisko attiecību taisnīga noregulēšana ir panākama administratīvā pārkāpuma lietvedības laikā. Tādējādi tas vien, ka tika ierosināta administratīvā pārkāpuma lieta un norisinājās tās izmeklēšana, nenozīmē, ka pieteicējam būtu atlīdzināmi visi izdevumi, kas viņam radušies (sal. *Senāta 2022.gada 25.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-254/2022 8.punkts*). Turklāt šajā gadījumā sākotnēji 2019.gada 17.maijā tika ierosināts kriminālprocess, bet administratīvā pārkāpuma lietvedība tika uzsākta 2021.gada 31.martā pēc tam, kad tika izbeigts kriminālprocess attiecīgajā daļā. Līdz ar to administratīvā pārkāpuma lietvedība un apstākļu noskaidrošana līdz 2021.gada 6.maijam nav uzskatāma par nesamērīgi ilgu laika posmu.

[7] Pieteicējs ir lūdzis atlīdzināt zaudējumus, kas viņam radušies saistībā ar tiesāšanās izdevumiem šajā lietā 450 *euro*.

Administratīvā procesa likuma 92.pants noteic, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai nemantisko kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Izdevumi par juridisko palīdzību, kas sniegta administratīvajā procesā par atlīdzinājuma piešķiršanu, atzīstami par mantiskajiem zaudējumiem, kurus izraisījis prettiesisks lēmums administratīvā pārkāpuma lietā, vienīgi tad, ja konstatējams, ka tie bijuši vērsti uz tāda atlīdzinājuma saņemšanu, kas konkrētajai personai pienākas. Citiem vārdiem sakot, nepieciešams konstatēt, ka izdevumi par konkrētu juridisko palīdzību izlietoti, lai panāktu, ka iestāde personai piešķir to, kas personai pienākas. Savukārt, ja persona tērējusi līdzekļus juridiskajai palīdzībai, prasot tādu atlīdzinājumu, kas tai nepienākas, izdevumi, kas saistīti ar šādu prasījumu sagatavošanu un uzturēšanu, nevar tikt atzīti par mantiskajiem zaudējumiem, kurus izraisījis iestādes prettiesiskais lēmums administratīvā pārkāpuma lietā. Tā, piemēram, ja persona prasa iestādei konkrētu atlīdzinājumu, iestāde šo prasījumu noraida, persona vēršas tiesā, bet tiesa atzīst, ka iestāde pamatoti atteikusi atlīdzinājuma piešķiršanu, tad tas, ka attiecīgajai personai bijuši izdevumi saistībā ar vēršanos tiesā (piemēram, pieteikuma sagatavošanu, dalību tiesas sēdēs), nenozīmē, ka šie izdevumi personai ir atlīdzināmi.

Minētais pamatojams ar atlīdzinājuma institūta jēgu – nodrošināt, ka personai tiek atlīdzināts par to, kas tai nepamatoti nodarīts. Tādējādi, ja persona tērē līdzekļus, prasot iestādē un tiesā to, kas tai nepienākas, ar šādu prasījumu izteikšanu saistītie izdevumi nav uzskatāmi par zaudējumiem, kas personai radīti ar iestādes prettiesisku lēmumu vai rīcību, un līdz ar to arī nav atlīdzināmi (*Senāta 2019.gada 29.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-461/2019 9.punkts*).

Ievērojot to, ka Lēmums ir atzīstams par tiesisku, pieteicējam nav atlīdzināmi zaudējumi, kas viņam radušies saistībā ar tiesvedību.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 251.panta sesto daļu, tiesa

nosprieda

Noraidīt /pers. A/ (*/pers. A/*) pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. A/ tiktu atlīdzināti mantiskie zaudējumi par juridisko pakalpojumu saņemšanu 3075 *euro*, kā arī mantisko zaudējumu 450 *euro* atlīdzināšanu par izdevumiem, kas saistīti ar tiesvedību.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese K. Kalvāne